

Sargāsim sevi, saudzēsim Zemi!-izlietoto sejas aizsargmasku problēma mūsdienās.

Vienreizlietojamās sejas maskas ir kļuvušas par neatņemamu mūsu dzīves sastāvdaļu. Tās mēs lietojam sabiedriskajās vietās katru dienu, to kalpošanas ilgums ir dažas stundas, tāpēc tās ir kļuvušas par izplatītu atkritumu pozīciju. Gandrīz katrs būs redzējis izlietotu masku mētājamies zemē. Šajā laikā, sargājot savu un savu līdzcilvēku veselību, nedrīkstam aizmirst arī par mūsu kopējo māju - planētas Zeme saudzēšanu. Ko darīt, lai izlietotās maskas nevaikotu atkritumu kalnus? Lai tās nenonāktu vidē, kopā nāca un risinājumus rada 5.klases skolēni Ogresgala pamatskolā.

foto: Līga Uzuliņa

Daudzi domā, ka vienreizlietojamās sejas aizsargmaskas ir ražotas no papīra, bet patiesībā tās sastāv no polipropilēna, kas dabā nesadalās. Šo problēmu tik nopietnu padara plastmasas atkritumu masveida uzkrāšanās vidē un ilgais sadalīšanās laiks. Pašlaik visā pasaulē tiek izmantoti aptuveni 130 miljardi vienreizējās lietošanas masku mēnesī un lielākā problēma ir tā, ka, nonākot vidē, tās nesadalās līdz pat 450 gadiem.¹ Pandēmija ir saasinājusi atkritumu problēmu ne tikai uz sauszemes, bet arī jūrās un okeānos. Vienreizējās lietošanas maskas, kurām vajadzētu aizsargāt pret vīrusu, bieži nonāk ūdenī, kur tās apēd vai tajās sapinās jūras dzīvnieki. Saskaņā ar 2017. gadā ANO publicētiem aprēķiniem, jūrās atrodas 51 triljons mikroplastmasas daļiņu, kas 500 reizes pārsniedz zvaigžņu skaitu mūsu galaktikā.²

Ir šokējoši, ka katru gadu pasaules jūrās un okeānos nokļūst apmēram 10 miljoni tonnu atkritumu.³

¹ Newssk. 31. maijs 2021. Maskas jūrā kļuva vairāk kā medūzas.

<https://www.europeantimes.news/lv/2021/05/maskas-j%C5%ABr%C4%81-k%C4%BCuva-vair%C4%81k-nek%C4%81-med%C5%ABzas/> 29.03.2022.

² Eiropas parlaments. 22.novembris 2018. Mikroplastmasa: izcelsmes avoti, ietekme un risinājumi. <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/society/20181116STO19217/mikroplastmasa-izcelsmes-avoti-ietekme-un-risinajumi> 29.03.2022.

³ Eiropas vides aģentūra. 5. novembris 2021. Jūru piesārņojošie atkritumi. <https://www.eea.europa.eu/lv/signali/signali-2014/tuvplana/juru-piesarņojosie-atkritumi> 29.03.2022.

Pandēmijas laikā vietējā pagastā arvien biežāk bija novērotas nepareizi izmestas un vidē nonākušas izlietotās sejas aizsargmaskas, tāpēc Ogresgala pamatskolas 5.klases skolēni domāja, ko darīt.

Viņi veica pētījumu un piedāvāja savu risinājumu izlietoto aizsargmasku radītā piesārņojuma samazināšanai.

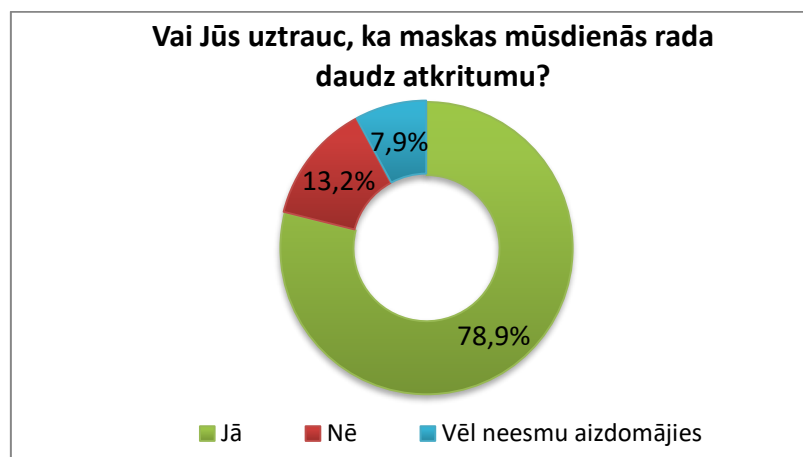
Janvāra sākumā izlietoto masku izmešanai skolēni iekārtoja speciālu atkritumu kasti, ko novietoja pie skolas parādes durvīm, lai būtu ērti, mājup ejot izlietoto masku izmest. Skolēni izveidoja informatīvus plakātus ar aicinājumu maskas mest kastē, stāstīja saviem draugiem par masku ietekmi uz vidi. Katru nedēļu reģistrēja izmesto masku skaitu, veidu un izdarīja secinājumus.

foto: Sigija Kalniņa

Skolēni izzināja arī aizsargmasku nēsāšanas paradumus, izveidoja aptauju, lai informētu, kā pareizi jāizmest izlietotās sejas aizsargmaskas un kādi ir masku nēsāšanas paradumi skolā un mājās. Aptauja parādīja, ka 78,9 % dalībnieku uztrauc masku radītais piesārņojums mūsdienās un viņi ir par to aizdomājušies iepriekš. Daudzi atzinīgi novērtēja skolēnu iniciatīvu iekārtot izlietotajām maskām īpašu, viegli pieejamu vietu skolā.

Aptaujas anketa "Masku nēsāšanas paradumi"

Laikā pēc aptaujas anketas aizpildīšanas palielinājās nedēļā izmesto masku skaits, kā arī bija vairāk masku, kas bija izmestas pareizi (ar nogrieztām striķīšiem). Tas liecina, ka skolēniem rūp masku nonākšana vidē, to kaitējums dabai, dzīvniekiem un gruntsūdeņiem. Daudzi labprāt iesaistās dabas saudzēšanā, tikai nepieciešamas zināšanas, kā to darīt un pamudinājums. Nomētāto masku daudzums skolā un pagastā samazinājās.

Kopumā 10 nedēļu laikā skolā tika savāktas 459 izlietotās maskas.

foto: Dāvids Šaršūns

Radās jautājums, ko ar tām darīt? Bija jāizpēta, kur tās likt. Atklājās, ka Latvijā ir pētījumi un piemēri medicīnisko masku otrreizējai pārstrādei, piemēram, ceļu būvniecībā. Rīgas Tehniskās Universitātes Materiālzinātnes un Lietišķās Ķīmijas fakultātes Dizaina tehnoloģiju institūta doktore Dr. Sc. Ing. Ilze Baltiņa savā pētījumā "IAL materiālu izvēle: kam pievērst uzmanību." norāda: "Ceļu būvniecībā lai izveidotu 1km garu ceļa posmu, nepieciešamas 3 miljoni masku. Tas novērs 93 tonnu atkritumu nonākšanu vidē".⁴ Tāpat pētījumā atklāts, ka polipropilēna maskas var pārstrādāt plastmasā no kā, piemēram, izgatavo sejas vairogus, skolas mēbeles. Tomēr tā vēl ir tikai nākotne, tāpēc skolēni pētījumā savāktās maskas nodeva pārstrādei Getliņu poligonā, kur tās tiks liktas lietā, lai ražotu siltumu un enerģiju un audzētu gurķus un tomātus visu cauru gadu.

Īstenotās kampaņas laikā skolēni pievērsa uzmanību dabas piesārņojumam ar ikdienas priekšmetiem - izlietotajām sejas maskām. Rosināja arī citus pievērst tam uzmanību un rīkoties. Mēs ikviens varam mainīt planētas Zeme nākotni, katrs darbojoties savā dzīvesvietā-pagastā, pilsētā, valstī. Cerams, ka drīz sagaidīsim pandēmijas beigas un masku piesārņojums vairs nebūs tik aktuāls. Tomēr arī tad saudzēsim Zemi, tā pasargāsim sevi!

⁴ Dr. Sc.ing. Ilze Baltiņa. 5. oktobris 2021. IAL materiālu izvēle: kam pievērst uzmanību. Rīgas Tehniskā Universitāte, Dizaina tehnoloģiju institūts. http://www.stradavesels.lv/Uploads/2021/10/05/Ilze_Baltina.pdf 29.03.2022.

Izmantotie resursi:

- Uldis Kezberis. 9. jūnijs 2020. Vides sargi: Izmestas sejas maskas vairo plastmasas piesārņojumu. Latvijas Sabiedriskie Mediji. <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vide-un-dzivnieki/vides-sargi-izmestas-sejas-maskas-vairo-plastmasas-piesarnojumu.a363019/> 29.03.2022
- Newssk. 31. maijs 2021. Maskas jūrā kļuva vairāk kā medūzas. <https://www.europeantimes.news/lv/2021/05/maskas-j%C5%ABr%C4%81-k%C4%BCuva-vair%C4%81k-nek%C4%81-med%C5%ABzas/> 29.03.2022.
- Eiropas parlaments. 22.novembris 2018. Mikroplastmasa: izcelsmes avoti, ietekme un risinājumi. <https://www.europarl.europa.eu/news/lv/headlines/society/20181116STO19217/mikroplast-masa-izcelsmes-avoti-ietekme-un-risinajumi> 29.03.2022.
- Eiropas vides aģentūra. 5. novembris 2021. Jūru piesārņojošie atkritumi. <https://www.eea.europa.eu/lv/signali/signali-2014/tuvplana/juru-piesarnojosie-atkritumi> 29.03.2022.
- Dr. Sc.ing. Ilze Baltiņa. 5. oktobris 2021. IAL materiālu izvēle: kam pievērst uzmanību. Rīgas Tehniskā Universitāte, Dizaina tehnoloģiju institūts. http://www.stradavesels.lv/Uploads/2021/10/05/Ilze_Baltina.pdf 29.03.2022.